

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції**

**ЛЮДИНА ЯК ЦІЛІСНІСТЬ:
ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ, СОМАТИЧНІ
ТА СУСПІЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я**

**21 червня 2018 р.
м. Одеса, Україна**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії та біоетики
Кафедра психології
Психологічна служба
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ
ПСИХОСІНЕРГЕТИКИ ТА АЛЬФОЛОГІЇ

ЛЮДИНА ЯК ЦІЛІСНІСТЬ:
ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ,
СОМАТИЧНІ ТА СУСПІЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції*

21 червня 2018 року

Випуск 1

Одеса – 2018

УДК 113:159.955 (066)
ББК 87.+88.39 573.3яи31

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Одеського національного медичного університету
(протокол № 12 від 25 червня 2018 р.)*

Редакційна колегія:

Доннікова І. А. – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська морська академія»;

Кривцова Н. В. – директор ТОВ «Міжнародна академія психосінергетики та альфології», керівник психологічної служби Одеського національного медичного університету;

Медянова О. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету;

Терзі О. О. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету;

Відповідальний редактор:

Ханжи В. Б. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та біоетики Одеського національного медичного університету.

Рецензенти:

Борисюк А. С. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та філософії ДНЗ «Буковинський державний медичний університет».

Утюж І. Г. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін Запорізького державного медичного університету.

Л 937 Людина як цілісність: філософсько-методологічні, соматичні та суспільно-психологічні аспекти здоров'я: Збірник матеріалів наукової інтернет-конференції, м. Одеса, 21 червня 2018 року / Одеськ. нац. мед. ун-т, каф. філософії та біоетики ; Міжнародна академія психосінергетики та альфології. – Одеса, 2018. – 149 с.

У збірнику матеріалів запропоновано міждисциплінарний погляд на актуальні проблеми буття людини. Представлено результати осмислення людини як цілісності через співставлення філософських, соціально-психологічних та медичних підходів.

Для дослідників питань людського існування та самовдосконалення.

УДК 32 328, 740.

УЯВЛЕННЯ СВІТУ ЛЮДИНОЮ ДОБИ РАНЬОГО СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Кулачинський М. М.

*Одеський національний медичний університет
(м. Одеса, Україна)*

В статті автор спробував науково обмалювати ті чи інші людські стереотипи світу часу раннього середньовіччя. Показати синтезний момент поєднання старого римського світу та германського світу, який знаходився вже на той час на стадії розладу первісного суспільства. Коли війна, в якій перевірялися честь та гідність передусім германських конунгів, була двигуном історичного розвитку європейської спільноти. Залишки родового ладу, християнізація Європи та спадок римського права стали основними стовпами нового Християнського світу, який удосконалюючись через різні історичні віхи опанував Європою на віки.

Ключові слова: *війна, гідність, мир, честь, плем'я.*

In his article, the author pored to scientifically describe some or other human stereotypes of the world of the early Middle Ages. Show the synthesis of the unification of the old Roman world and the Germanic world, which was at that time at the stage of decomposition of primitive society. When the war, in which the honor and dignity of the German kings were checked, was the engine of the historical development of European society. The remnants of the tribal system, the Christianization of Europe and the legacy of Roman law, have become the main pillars of the new Christian world, which, having developed through different historical milestones, seized Europe for centuries.

Keywords: *war, dignity, peace, honor, tribe.*

В добу раннього середньовіччя людський індивідуалізм був найбільш яскраво вираженим ніж під час розвиненого та пізнього середньовіччя. Від вождя (конунга) племені залежала доля багатьох людей, які його оточували. Він завжди піддавався племенній перевірці на такі людські якості як мужність, хоробрість, вдачу, мудрість і таке інше. Та разом з тим в історичному процесі ці людські якості в той час прикривалися схильністю або не схильністю давніх богів до вождя,

наскільки він, тобто вождь пов'язаний з силами природи, природнім духом, вдалою та невдалою долею, і таким чином складається враження на перший час, що не людина сама вчиняє ті чи інші дії, а її ведуть всі вище нами перераховані фактори в історичному процесі. Пізніше, спадкоємцем всіх цих сил, духів долей буде виступати божественний провіденціалізм, який поєднає їх у монотеїстичну релігію, Бог виступає таким собі вчителем і наставником по життю, де відхиленням від настанов Бога буде вважатися зрада вчителю, яка має бути обов'язково покараною, чи то від рук божественних месників, чи то від духовних сил. Та разом з тим хотілося підкреслити той факт, що в добу раннього середньовіччя, конунг зі своїми індивідуальними якостями, вмів прикривався силами природи, долею та природнім духом, сам того не підозрюючи, що всі ці зовнішні фактори грали насправді другорядну роль, в той час як першорядну роль грали суто його вчинки, про що ми ще далі будемо обговорювати в нашій статті.

Тоді тісний зв'язок людини з природою, оточуючим її середовищем, свою чергу давав їй можливість проявити себе. Взаємозалежність людини і природи проглядається також і в аграрно-обрядових культурах. Так, наприклад, один з головних богів Фрейр зображувався з фалосом в руках – він особисто відповідав за врожай, приплод тварин та хорошу чи погану погоду. З часом його сакральна міцність передається людині – конунгу. Вдалих конунг приносе своєму народові добробут, щастя, заможність, той же конунг від якого вдача відвернулася неминуче призведе до лиха, яке впаде на голови тих хто йому підкоряється.

Під час Великого переселення народів, перше місце займала відвага, сміливість та особисті індивідуальні якості. В цій ситуації людина мала шанс виокремитися з натовпу. Доказом цих дій виступають середньовічні скандинавські саги, в яких є наведені факти, коли людина не благородного походження займала місце керівника племені.

Так, наприклад, «Сага про Сверрір» розповідає коли Сверрір – людина «низького походження» перемогла ярла Ерлінга і стала правителем одного з норвезьких племен. Літописець тих часів виказав дивний вислів: «Сталася дивна зміна часу, коли одна людина зайняла

відразу три посади – конунга, ярла та архієпископа і ця людина - Сверрір» [1, с.23].

Людина того часу ще не помічає змін у своєму характері, та характерах оточуючих її людей. Жоден з культурних спадків тої варварської епохи цього не виказує. На той час склалося чітке поняття соціального індивіда, якому була відведена певна життєва роль, який виконує те, що вказує йому доля, або детерміновано певними обставинами. Про особистість та її якості ще не йде мови, та разом з тим вчинки її в історії слугують нам яскравим прикладом. При всеохоплюючим пануванні людської долі того часу яскраво підкреслювалась важливість активних та рішучих дій самої людини.

Невпевненість, навпаки була тривожним симптомом відсутності людського щастя та везіння та всіляко осуджувалася. Від ступеню везіння, характеру та щастя залежить позитивний наслідок її вчинків. Лише при постійному напруженні всіх її моральних та фізичних сил людина може добитися удачі. В цьому сенсі уявлення про людську долю є далекими від фаталізму, тут немає пасивної покірності та змирення перед вищою силою.

Напроти, знання своєї долі з передбачень, ворожінь та віщих снів спонукає людину з величезною енергією, гідністю виконувати свої обов'язки, не боятися навіть не благоприємної участі, але з гонором та мужністю прийняти її. Та разом з тим, слід зазначити, що пафос індивідуального героїзму зовсім не свідчить про те, що людина того часу діяла у відповідності зі своїми власними явленнями про норми поведінки.

Доля сприяє лише тому, хто керується загальноприйнятими нормами, у відповідності з установкою та авторитетом колективу, з пануючими уявленнями про те, що правильно, а що ні. Тому особистість оцінювалася лише в контексті доцільності слідування загальним нормам колективу. Порушувати ці норми було знаком дурості, в той час як слідувати ним було ознакою мудрості людини.

А ось моральні проблеми особистого характеру для індивіда ще не грають важливої ролі. Так поняття совісті зовсім є відсутнім, в тому сенсі, в якому воно передбачає моральний самоконтроль, пов'язаний з можливістю самостійно формувати для себе уявлення морального плану й давати їм оцінку.

У воїнів доби раннього середньовіччя боягузтво – самий тяжкий гріх, особливо коли її проявляє людина при владі. Той же ярл Хакон призвів своєю розпущою з чужими жінками ненависть з боку співплеменників. Він втік з племені та ховався разом зі своїм рабом у ямі свинарника. «Головне врятувати собі життя», каже він. Та врешті решт він гине від рук свого раба, таким чином конунга наздогнала смерть, але ця смерть є негідною його соціального статусу [1, с.27].

У творчості германських народів мало місце стало словосполучення слава і смерть. Смерть не є в них меланхолічним memento mori, а скоріш за все, нагадуванням про тлінність світу. Смерть є моментом, коли герой переходить у світ слави, бо лише завдяки смерті він досягає завершеності, і тоді слава залишається з ним назавжди.

Важко зустріти народ, відмічає Сенека такий войовничий та запальний, як германці, які народжуються посеред війни, війною живуть, байдужі до іншого заняття. Воюють за допомогою списа та щита. «Кинути щит – це велика ганьба, той хто втратив щит позбавляється права бути присутнім на сакральних обрядах та з'являтися на народних зборах, зберігши своє життя у війні, наклали на себе руки, не витримуючи народної ганьби» [2, с.31].

За словами французького філософа Ш.Л. Монтеск'є «германські народи були не менше а більше делікатні у питаннях честі. Так, самі віддалені родичі приймали саму активну участь у справах наклепу, поняття честі лежить в основі всіх їх кодексів». Бойовий дух в них підтримує присутність їх жінок і дітей, доля яких у випадку поразки їх чоловіка погана [2, с.35].

Навколо конунга, який обирається з найбільш сміливих збирається дружина. Між конунгами проходить суперництво: кожен хоче, щоб його дружина була самою багаточисельною та сміливою, бо саме від неї залежить популярність його. Конунг не може допустити, щоб його обійшли у хоробрості. Дружинники його хоча й змагаються між собою, але воюють перш за все за свого конунга. Вийти живим з бою, в якому загинув їх конунг – ганьба на все життя. Якщо мир був занадто довгим, знатні юнаки відправлялися шукати війну. Бо саме у битві легше за все вкритися славою, до того ж завдяки війні можна було утримувати дружину й щедро одарювати своїх дружинників.

Германці за твердженням Тацита є нетерплячими до того щоб їх житла примикали один до одного. Поселяються вони окремо і кожен сам по собі, де кому приглянеться.

Не дивлячись на прагнення скористатися римським політичним та адміністративним спадком, нащадки германців передусім франки так і не прониклися державним духом. Франкські королі розглядали своє королівство як свою приватну власність, на кшталт своїх маєтків або скарбів. Вони з легкістю відчужували його частини. Так, наприклад, коли Хільперик одружився на Галесвінті, дочці вестготського короля Атанагильда, він наступного дня після укладання шлюбу в якості «ранкового подарунку» подарував своїй дружині п'ять міст Галії, серед яких було місто Бордо [3, с.25].

Пізніше королівство франків ділилося між своїми спадкоємцями. Час від часу випадково, завдяки смерті чи хвороби будь кого з дітей, франкські держави групувалися під владою одного чи двох королів. Так Дагоберт, відсторонив від влади нерозумного кузена Харіберта, правив один з 629 по 639 рр. н.е., а передчасна смерть Карломана, улюбленого сина Піпіна Короткого, брата Карла Великого, дозволила останньому стати єдиним володарем франкського королівства у 771 році [2, с.42]. Та ж сама славнозвісна реставрація імперії (Римської) не завадила Карлові Великому у свою чергу провести розділ королівства між трьома синами за Тионвільським договором від 806 року. В цьому таки договорі нічого не було сказано про імперську корону.

Випадково й в цей випадок, після смерті Карла Великого у 814 році, єдиним володарем королівства залишився Людовік, оскільки його брати Піпін та Карл, померли раніше батька. Бернард, племінник Карла Великого, отримав від дядьки королівство Італію, склав Людовіку присягу у вірності в Аахені, зберігши його за собою. У 817 році Людовік, якого прозвали Благочестивим, спромігся вирішити проблему спадкування, проявляючи свою турботу про єдність імперії, але при цьому він зберіг традицію розділів. Він поділив королівство між трьома синами, однак, імперську гідність передав старшому з них синові Лотарю. Пізні народження четвертого сина Карла, якому Людовік також побажав дати частину королівства, поставило договір від 817 року під сумнів [2, с.49].

Розпочавшийся бунт синів проти батька, та їх боротьба між собою, нові розділи земель імперії – у всіх цих подіях Людовік Благочестивий повністю втратив владу [2, с.51].

У 843 р був проведений Верденський розділ, за яким старший брат Лотар отримав довгий «коридор» від Північного моря до Середземного з Аахеном, символом франкської імперії, та Італією з протекторатом над Римом; Людовик отримав східні території і став Людовиком Німецьким; Карл на прізвисько Лисий - західні землі. У 870 р в Мерсенні Карл Лисий і Людовик Німецький поділили між собою землі Лотаря, Лотарингію, за винятком Італії, що залишилася у володінні сина Лотаря Людовика II разом з імператорським титулом. Після рібемонтського переділу 880 р, коли Лотарингія відійшла до Східно-Франкського королівства, єдність імперії виявилася начебто на якийсь час відновленою при Карлі Товстому, третьому синові Людовика Німецького, який став імператором і королем Італії у 881 р, єдиним королем Німеччини у 882 р і, нарешті, королем Західно-Франкського королівства у 884 р., але після його смерті (888 р) почалося стрімке падіння цієї каролінгської єдності. За винятком Каролінга Арнульфа (896-899 рр.), імператорський титул носили лише італійські королі, а в 924 р він взагалі зник.

У Західно-Франкському королівстві королі стали виборними і на престолах чергувалися Каролінги і представники роду графа Франції, тобто Іль-де-Франса, Еда, героя опору парижан норманам у 885-886 рр. У Німеччині каролінгська династія згасла разом з Людовіком Дитиною у 911 р, і королівська корона, яка також надавалася магнатами після виборів, перейшла спочатку до герцога Франконського Конрада, а потім до саксонського герцога Генріха I Птахолова. Його син Оттон I і став засновником нової імператорської династії.

Всі ці смути, боротьба і переділи, як би стрімко вони не розгорталися, залишили глибокі сліди на карті і в історії Європи.

Перш за все при розділі, підготовленому ста двадцятьма експертами в Вердені, які начебто знехтували усіма етнічними та природними межами, були в дійсності, як прекрасно показав Роже Дюн, прийняті до уваги економічні реалії. Проблема була в тому, щоб забезпечити всіх трьох братів частиною кожного природного і економічного поясу Європи, «від великих пасовищ прикордонних

марок до солеварень та оливкових плантацій Каталонії, Провансу й Істрії». У формуючійся Європі, яка не була більш зосереджена на Середземномор'ї і де повідомлення переважно орієнтувалося «перпендикулярно рослинним зонам», постала проблема відносин між Північню і Півднем, між Фландрією та Італією, Ганзейськими і середземноморськими містами, а разом з тим зросло значення осей північ - південь, шляхів сполучення через Альпи, по Рейну і Рони.

Потім намітилися контури майбутніх націй: Західно-франкське королівство стало Францією, з якої почала зливатися Аквітанія, яка довгий час була настільки відокремленою і своєрідною в королівстві; Східно-Франкське королівство стало Німеччиною, яка, маючи чітку межу лише на півночі, відчувала спокусу поширитися на захід, навіть за Лотарингію. Цей *Sehnsucht nach Suden* переживався, або поєднувався з *Drang nach Osten*, з початком натиском на слов'ян. Італія при цих коливаннях політики відчувала загрозу як від німецьких імперських претензій, так і світських амбіцій пап.

Істина всіх цих перипетій є в тому, що поступово під час внутрішньої боротьби спадкоємців імперії Карла Великого створювався новий клас землевласників у вигляді різноманітних магнатів, рицарів, який був здатний скористатися економічним шансом, який виник завдяки зростанню землеробства, а також торгівлі, ще правда обмеженої, частину доходів від якої цей клас залишав професіоналам – першим західним купцям. Можемо припустити, що завоювання Карла Великого, його військові експедиції у Саксонію, Баварію, вздовж Дунаю, у Північну Італію, Венеційську область й навіть за Пірінеї мали на меті захоплення зон обміну й переслідували в якості мети захоплення зароджуючихся торгівельних шляхів. Тому Верденський договір вірогідніше за все міг бути також розділом основних шляхів, так і зон сільськогосподарських культур. Та після тисячного року все це стало більш переконливим. Отже, слід сказати, що після християнізації всієї Європи, внутрішньоімперські чвари, та зародження нових класів серед варварських племен породило Середньовічний християнський світ, який увібрав в себе такі поняття як честь та гідність, але разом з цим привніс певні християнські цінності, вийшовши при цьому на нову історичну сцену.

Список використаних джерел:

1. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада: Пер. с фр./Общ. ред. Ю.Л. Бессмертного; Послесл. А. Я. Гуревича.— М.:Издательская группа Прогресс, Прогресс-Академия, 1992.—376 с.
2. Николаева И., Карначук Н. Культура варварского мира. – СПб: Наука, 2001. – 647 с.
3. Неретина С. С. Через идею диалога культур // ОДИССЕЙ Человек в истории. Личность и общество. - Москва «Наука» 1990. – С.23 – 29.

УДК 159.9.01 (09)

**МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ КРИЗИС ПСИХОЛОГИИ:
ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВА**

Медянова Е. В.

*Одесский национальный медицинский университет
(г. Одесса, Украина)*

Статья посвящена истории, сегодняшнему анализу и перспективам развития методологических установок психологии. А также значению методологической грамотности для современных психологов-исследователей.

Ключевые слова: *методологический кризис психологии; классическая, неклассическая и постнеклассическая рациональность.*

The article is devoted to the history, today's analysis and prospects for the development of the methodological guidelines of psychology. The article is devoted to the importance of methodological literacy for modern psychologists-researchers.

Key words: *methodological crisis of psychology; classical, non-classical and post-non-classical rationality.*

В 1873 г. В. И. Сеченовым был поставлен вопрос «Кому и как разрабатывать психологию?». Сам вопрос и ответы на него представителей различных направлений психологии, по мнению А. Г. Асмолова и М. С. Гусельцевой, стартовали дискурс о методологии психологии и актуальных тенденциях ее развития ибо «Искусно поставленный вопрос нередко в истории науки приобретает